

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Divi Thomae Aqvinatis Doctoris Angelici Opera Omnia

Summa diligentia ad exemplar Romanæ Impreßionis restituta

Complectens Quæstiones, Qvæ Disputatæ Dicuntvr, & Quæstiones
Quodlibetales, siue Placitorum eiusdem S. Thomæ

Thomas <von Aquin, Heiliger>

Venetiis, 1593

Vtrum Spiritussanctus procedat à filio.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-72780](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-72780)

Capitulum in
princ. to. 3.

prout est alter ex altero, nō q̄ alter sit prior altero. Processiones autem, & relationes non distinguuntur in diuinis secundum rem, sed solum secundum modum intelligendi. Vnde & Aug. dicit de Fide ad Petrum, q̄ proprium patris est quod genuit filium. In quo datur intelligi, q̄ generare filiū sit proprietas patris: nec est alia proprietas quā paternitas, quā dicitur esse patris proprietas personalis. Non est ergo inter processiones, & relationem in diuinis quarendus ordo secundum rem, sed secundum modum intelligendi tantum. Sicut autem relatio, & processio in diuinis sunt idem secundum rem, & differunt secundum rationem tantum: ita & ipsa relatio, quāuis sit vna secundum rem, est tamē multiplex secundum modum intelligendi. intelligimus enim ipsam relationem, vt constitutiua personae: quod quidem non habet in quantum est relatio: quod ex hoc patet, quia relationes in rebus humanis non constituunt personas, cum relationes sint accidentia: persona vero est aliquid subsistens in genere substantia: substantia autem per accidens constitui non potest, sed habet hoc relatio in diuinis q̄ personam constituat, in quantum est diuina relatio: ex hoc enim habet, quod sit idem cū diuina essentia, cum in Deo nullum accidens esse possit, relatio enim quia secundum rem est ipsa natura diuina, h̄ postquam diuinam constituere potest. Est ergo alius modus intelligendi quo intelligitur relatio, vt constitutiua diuinæ personae, & alius quo intelligitur relatio, vt relatio est: vnde nihil prohibet quod quantum ad vnum modum intelligendi, relatio præsupponat processionem, quantum vero ad alium sit e conuerso. Sic ergo dicendum est, quod si consideretur relatio vt relatio est, præsupponit processionis intellectum: si autem consideretur vt est constitutiua personae, sic relatio quæ est constitutiua personae, a qua est processio, est prior secundum intellectum quā processio: sicut paternitas in quantum est constitutiua personae patris, est prior secundum intellectum, quā generatio. Relatio autem quæ est constitutiua personae procedentis, etiā in quantum est constitutiua personae, est posterior secundum intellectum, quā processio: sicut filiatio, quā natiuitas. & hoc ideo, quia persona procedens intelligitur, vt terminus processionis.

Ad PRIMVM ergo dicendum, q̄ magister loquitur de paternitate considerata secundum q̄ relatio est. Et similiter dicendum ad secundum & tertium.

Ad QVARTVM dicendum, quod in rebus in quibus relationes sunt accidentia, oportet quod relatio præsupponat distinctionem: in diuinis autem relationes constituunt tres personas distinctas.

Ad QVINTVM dicendum, quod paternitas est de intellectu filiationis, & e conuerso, secundum quod utrumque consideratur, vt relatio quædam. Sic autem dicimus quod relationes sequuntur processionem ordine intellectus. Alia duæ rationes procedunt de relationibus secundum quod sunt constitutiua personarum.

Ad argumē
ta in cōtra-
rium.

ARTICVLVS IIII.

Vtrum spiritus sanctus procedat a filio.

Cap. 4. par.
1. a medio il-
lus.

QVARTO quaeritur vtrū spiritus sanctus procedat a filio. Et videtur q̄ non. Dicit n. Diony. in 4. capit. de diu. nomi. quod filius & spiritus sanctus sunt sicut flores deigenæ diuinitatis. Flores autem nō est a flore. ergo spiritus sanctus non est a filio.

¶ 1 Præ. Si filius est principii spiritus sancti, aut hoc

habet a se, aut ab alio. A se non habet: non enim filio in quantum filius est, conuenit esse principium, sed magis esse a principio. Si autem h̄t a patre, oportet q̄ hoc modo sit principium sicut pater: pater autem est principium per generationem. ergo filius erit principium spiritus sancti per generationem, ita spiritus sanctus erit filius filii.

¶ 3 Præ. Quicquid est cōe patri & filio, similiter conuenit vtriq̄. Si ergo esse principium est cōe patri & filio, filius erit principium eo modo quo pater: pater autem est principium per generationem. ergo & filius, & sic idem quod prius.

¶ 4 Præ. Filius ideo filius est, quia procedit a patre, & est uerbum ipsius: Spiritus autem sanctus dicitur uerbum filij secundum Basilium, qui hoc accepit eo quod Apost. dicit Heb. 1. quod filius portat conuenia uerbo uirtutis suæ. Si ergo spiritus sanctus procedit a filio, oportet quod sit filius filij.

¶ 5 Præ. Licet fm rem paternitas, & filiatio p̄ prius sit in Deo q̄ in nobis, secundum illud Apostoli ad Eph. 3. ex quo. s. Deo patre omnis paternitas in celo & in terra nominatur: tamē secundum nomina impositionem hæc nomina translata sunt ab humanis ad diuina: sed in humanis procedens a filio uocatur nepos. Si ergo spiritus sanctus procedat a filio, erit nepos Dei patris, quod est absurdum.

¶ 6 Præ. Proprietas filij est in accipiendo: ex hoc filius dī, q̄ accipit naturam patris p̄ generationem. Si ergo filius ex se emittat spiritum sanctum, erit in filio proprietates cōtrariæ, quod est in cōueniens.

¶ 7 Præ. Quicquid est in diuinis, aut est cōe, aut principium. Emittere autem spiritum sanctum non est cōe toti trinitati: non n. conuenit spiritui sancto. ergo est proprium patris, & sic non conuenit filio.

¶ 8 Præ. Spiritus sanctus amor est, ut Aug. probat in lib. de Trin. Amor autem patris in filij gratius est non n. amat filiū quasi aliquid ab eo accipiens, sed solum quasi aliquid ei dans. Amor autem filij in patrem, est amor debitus: sic n. amat patrem quasi aliquid ab eo accipiens. Amor autem debitus est alius ab amore gratuito. Si ergo spiritus sanctus sit amor a patre & filio procedens, sequitur quod sit alius a seipso.

¶ 9 Præ. Spiritus sanctus est amor gratuitus: vnde ab eo profuunt diuisiones gratiarum, secundum illud primæ ad Corinth. 12. Diuisiones gratiarum sunt, idem uero spiritus. Si ergo amor filij in patrem non est amor gratuitus, spiritus sanctus non erit amor filij, non ergo procedit a filio.

¶ 10 Præ. Si spiritus sanctus pcedit a filio ut amor cum filio amet patrem, sicut mater filij, oportet q̄ spiritus sanctus sicut procedit a patre in filium, procedat a filio in patrem, hoc autem est impossibile, ut uidetur: sequeretur enim q̄ pater aliquo filio reciperet, quod penitus esse non potest.

¶ 11 Præ. Sicut pater & filius diligunt se, ita filius spiritus sanctus, uel pater & spiritus sanctus. Si ergo spiritus sanctus procedit a patre & filio, quia pater & filius diligunt se, pari ratione quia pater & spiritus sanctus diligunt se, procedit spiritus sanctus a se ipso, quod est impossibile.

¶ 12 Præ. Dion dicit in 1. c. de diu. no. Vniuersali non est audēdum dicere aliquid, nec etiam cogitare de supersubstantiali occulta diuinitate, præterquam quæ diuinitus nobis ex sacris eloquijs sunt expressa. In scriptura autem sacra non exprimitur quod spiritus sanctus procedat a filio: sed solum quod procedat a patre, secundum illud Ioan. 15. Cū uenerit

non potest dici in diuinis. Oportet ergo q̄ omnis differentia diuinarum personarum adinuicē, sequatur ex prima radice distinctionis earum. Prima autē radix distinctionis patris & filij, est ex paternitate, & filiatione. Oportet ergo q̄ omnis differētia, quā est inter patrem & filium, sequatur ex hoc q̄ ipse est pater, & ille filius. Esse autē principium spiritus sancti non conuenit patri in quantum pater est, ratione paternitatis: sic enim non refertur nisi ad filium. vnde sequeretur q̄ Spiritus sanctus esset filius. Similiter autem nec hoc repugnat rationi filiationis: quia secundum filiationem non refertur ad alium, nisi ad patrem. Non ergo potest esse differentia inter patrem & filium in hoc, q̄ pater sit principium spiritus sancti: non autē filius. Item, sicut in libro de Synodis dicitur, Creatura proprium est q̄ voluntate sua Deus eam produxerit. Quod Hilarius ex hoc probat, q̄ creatura non est talis, qualis est Deus: sed qualem Deus eam voluit esse: quia vero filius est talis qualis est pater, dicitur q̄ pater genuit filium naturaliter. Eadem autem ratione Spiritus sanctus est a patre naturaliter, quia est similis & æqualis patri: natura enim producit sibi simile. Oportet autem quod creatura quæ est a patre secundum suam voluntatem, sit etiam a filio: quia eadem est uoluntas patris & filij, similiter autem & eadem est natura utriusque. oportet ergo quod sicut Spiritus sanctus est a patre, ita sit a filio. Nec tamen sequitur, quod filius vel Spiritus sanctus sint a Spiritu sancto, licet & ipse habeat uiam naturā cum patre: sicut sequitur quod creatura est ab eo, in quantum habet uiam uoluntatem cum patre, propter repugnantiam quæ sequeretur, si Spiritus sanctus diceretur esse a seipso, vel si ab eo diceretur esse filius, qui est eius principium. Hoc autē apparet alio modo. non enim potest esse in diuinis personis distinctio, nisi secundum relationes. Ea. n. quæ absolute dicuntur in diuinis, essentiam significat, & communia sunt, ut bonitas, sapientia, & hmoi. Relationes autē diuersæ non possunt facere distinctionem, nisi ratione suæ oppositionis: diuersæ enim relationes possunt esse unius ad idem. patet enim quod idem eundem potest esse filius, discipulus, æqualis, & quæcūq; aliarum relationes, q̄ oppositionē non includunt. Patet autē quod filius distinguitur a patre per hoc, quod aliqua relatione ad ipsum refertur: & similiter Spiritus sanctus a patre distinguitur, propter aliquam relationem. Istæ ergo relationes quātumcūq; uideantur disparatæ, nullo modo poterūt distinguere spiritum sanctū a filio: nisi sint oppositæ. Oppositio autē alia in diuinis esse nō potest, nisi secundum originem, prout unus est alio. Nullo ergo modo filius, & Spiritus sanctus poterunt esse distincti per hoc, quod uterque diuersimode referatur ad patrem: nisi unus eorum referatur ad alterum, ut ab eo existens. Constat autem quod filius nō est a Spiritu sancto: de ratione enim filij est, quod nō referatur nisi ad patrem, ut ab eo existens. relinquuntur ergo de necessitate, quod Spiritus sanctus sit a filio. Sed quia potest aliquis dicere, quod ea quæ sunt fidei, non sunt solū rationibus, sed auctoritatibus confirmanda: restat ostendere per auctoritates sacre scripture, quod Spiritus sanctus sit a filio. habet enim in pluribus sacre scripture locis, q̄ Spiritus sanctus sit filij: sicut Rom. 8. Qui spiritum Christi non habet, hic non est eius. & Galat. 4. Misit Deus spiritum filij sui in corda uestra. & Act. 16. Tentabat ire Bithyniam, & nō permisit eos spiritus Iesu. Non enim potest intelligi, q̄

Hilarius in
ii. de syno-
dis post me-
um illius.

F spiritus sanctus sit spiritus Christi solum secundum humanitatem, quasi ipsum replens: quia spiritus sanctus est alicuius hominis ut habentis, non autem ut dantis. Filij autem est spiritus sanctus ut dantis ipsum, secundum Iud. 1. Ioan. 4. In hoc cognoscimus, quoniam in eo manemus, & ipse in nobis: quia de spiritu suo dedit nobis. Et act. 5. dicitur, quod dedit spiritum sanctum obedientibus sibi. Oportet ergo quod dicitur esse spiritus sanctus filij, in quantum est diuina personæ. Aut ergo dicitur esse absolute eius, aut dicitur esse eius, ut spiritus eius. si autem absolute, tunc oportet q̄ sit aliqua auctoritas filij respectu spiritus sancti. Apud nos enim potest dici aliquis esse alterius in quod, qui non habet auctoritatem respectu ipsius, sicut cum dicitur, Petrus est socius Ioannis: sed nō potest dici, Petrus esse Ioannis absolute, nisi per quadam possessio eius: sicut seruus hominis esse dicitur esse domini. In diuinis autem hoc potest esse aliquid seruientis, vel subiecti: sed intelligitur ibi auctoritas secundum solam originem. Oportet ergo q̄ spiritus sanctus habeat originem a filio, & idem sequitur si dicatur spiritus sanctus esse filij, ut spiritus eius: quia spiritus secundum quod est nomen personale, importat relationem originis ad spirantem, sicut filius ad generantem. Similiter etiam inuenitur in scripturis, quod filius mittit spiritum sanctum, sicut supra dictum est. Semper autem mentens uidetur habere auctoritatem supra missum. Auctoritas autem in diuinis, ut dictum est, non est nisi secundum originem. vnde sequitur quod spiritus sanctus originem habeat a filio. Habetur autem et sacra scriptura, quod per spiritum sanctum configuramur filio, secundum illud Roman. 8. Accipiamus spiritum adoptionis filiorum, & Galat. 4. Quoniam estis filij Dei, misit Deus spiritum filij sui in corda uestra. Nihil autem configuratur alicui, nisi per eam proprium characterem. In naturis etiam creaturis est, quod id quod conformatur alicui, est ab eo: sicut semen hominis non assimilatur equo, sed homini a quo est. Spiritus autem sanctus est a filio tamquam proprius character eius. vnde dicitur de Christo, 2 ad Corinth. 1. q̄ signauit nos & unxit nos, & dedit pignus spiritus in cordibus nostris. Spiritus autem est quod habetur Ioan. 16. ex parte filij, de spiritu sancto dicens, Ille me clarificabit, quod de meo accipiet. Constat autem q̄ non accipit a filio spiritus sanctus, quasi prius nō habens. quia nō esset mutabilis & indigentis nature. Constat ergo, q̄ aeterno accepit a filio: nec potuit accipere aliquid nō sit eius essentia ab aeterno. ergo accepit spiritus sanctus essentia de filio. Rationem autem quare a filio accepit spiritus sanctus, ipsemet filius subiicit dicens. Omnia quæcumq; habet pater, mea sunt, propterea dixi q̄ de meo accipiet, quasi diceret, quia eadem est essentia patris & mea, nō potest spiritus sanctus esse de essentia patris, quin sit de mea essentia. Traditur etiam in Sacra scriptura, q̄ filius per spiritum operatur, sicut habet Rom. 15. Per me est Christus. miracula & alia bona, dicit Apostolus in spiritu sancto. i. per spiritum sanctum. & Heb. 9. dicitur q̄ per spiritum sanctum obtulit semetipsum. Quod documque autem aliquis per aliquem dicitur operari, oportet quod uel operas det uirtutem operantem ei per quem operatur: sicut rex dicitur operari per præpositum uel balliuū: uel euertere ciuitatem eū dicitur Balliuus operari per regem. Oportet ergo si filius operatur per spiritum sanctum, quod uel ipse

tus sanctus det virtutē operatīā filio, uel filius spiritus sancto: & ita q̄ unus alteri det essentiam, cum virtus operatīa utriusque nō sit aliud, q̄ eius essentia. constat autem q̄ spiritus sanctus non dat essentia filio, cum filius non sit filius, nisi patris. relinquitur ergo q̄ spiritus sanctus sit a filio. Ex hac ergo ratione per ea, quae Graeci cōsistentur, potest idem haberi. cōsistentur enim ipsi quod spiritus sanctus est a patre per filium, & quod pater spirat spiritū sanctū per filium. Semper autē illud per quod aliquid producit, est principii eius, quod producit. Oportet ergo quod filius sit principium spiritus sancti. Si autem refugiant confiteri q̄ Spiritus sanctus sit a filio, q̄a filius est ab alio, & sic nō est prima radix originis spiritus sancti, manifestū est q̄ uane mouētur: nullus enim refugit dicere lapidem moueri a baculo, licet baculus moueatur a manu. nec iacob esse ab Isaac, licet Isaac sit ab Abraham. sed adhuc minus est in proposito refugiendum: est. n. una uis productiua patris & filii, q̄ nō accidit in mouētibz, & agentibus creatis. Vnde sicut. confitendum est q̄ creaturae sunt a filio, licet filius sit a patre, ita confitendum est q̄ spiritus sanctus sit a filio, licet filius sit a patre. Manifestum est ergo q̄ dicentes spiritus sanctum esse a patre per filium, non autem a filio, propriam uocem ignorant. sicut Aristoteles de Anaxagora dicit. volentes enim esse legis doctores, non intelligant neque de quibus loquuntur, neque de

quibus affirmant, ut dicitur i. ad Tim. i. **AD PRIMVM** ergo dicendum, q̄ filius & spiritus sanctus dicuntur flores deigenae diuinitatis. i. paternae, prout uterq; a patre est: sed quantum ad hoc q̄ spiritus sanctus a filio est, potest dici filius esse radix, & spiritus sanctus flos. Non enim oportet ut similitudo rerum corporalium obseruetur, quantum ad omnia in diuinis.

AD SECUNDVM dicendū, q̄ filius hoc hēt a patre, q̄ ex se spiritus sanctū emittat. Vnde & eodē mō cōuenit ei, sicut & patri: sed pater nō est principii diuinitatis psonae vno modo tantum, sed duobz. s. per generationem & spirationem. Vnde nō pot. cōcludi, q̄ filius sit principium spiritus sancti per generationem: sed est fallacia consequentis, & praecipue cum nec etiam pater sit principium spiritus sancti per generationem, & similiter dicendum est ad **PERTVM**.

AD QUARTVM dicendum, q̄ spiritus sanctus non potest dici uerbum proprie, sed communiter, prout omne quod est manifestariuum alicuius, uerbum ipsius dicitur. Spiritus enim sanctus est manifestatiuum filij, secundum quod d. spiritus sancto filius dicit Ioan. 16. Ille me clarificabit, quia de meo accipiet. Filius autem proprie dicitur uerbum, quia cōceptio intellectus diuini.

AD QVINTVM dicendū, q̄ in humana origine dī nepos q̄ eodē modo procedit a filio, sicut filius a patre: spiritus sanctus non procedit in diuinis a filio, sicut filius a patre: & ideo ratio non sequitur.

AD SEPTVM dicendū, q̄ eē principii nō est contrariū ei, quod est eē a principio: nisi intelligatur respectu eiusdē. nō. n. pot. esse aliquid principium eius a quo est, sicut a principio. Vnde non sequitur, q̄ in filio sint contrariae proprietates: si sit a patre sicut a principio, & sit principium spiritus sancti.

AD SEPTIMVM dicendū, q̄ oē quod est in diuinis, est cōmune uel p̄p̄riū: sed proprium dupliciter dī, vno modo simpliciter & absolute, quod vni soli cōuenit, sicut risibile homini. Alio modo dī aliquid

A propriū, non simpliciter, sed ad aliquid, ut si dicatur q̄ rationale est proprium homini in comparatione ad equū, licet & alij cōueniat. f. angelo. Est ergo in diuinis aliquid commune, quod cōuenit tribus personis, ut esse Deum, & huiusmodi aliquid q̄ est proprium simpliciter, quod cōuenit vni personae tantum: & aliquid quod est propriū quo ad aliquid, sicut spirare spiritum sanctū, est proprium patri & filio per respectum ad spiritum sanctū. tale enim proprium oportet in diuinis poni, etiā si spiritus sanctus nō sit a filio: quia esse ab alio, adhuc remanet propriū filio, & spiritus sancto in cōparatione ad patre.

AD OCTAVVM dicendum, quod nomen debet in personis diuinis, si quis recte diuidi, care velit, nō omnino recte sonat: quia debitum quandam subiectionem & obligationem importat, quae in diuinis esse nō possunt. Richardus tamen de sancto Viēti. in suo lib. de Trin. vitur distinctione amoris gratuiti & debiti: nec intelligit per gratuitum, nisi quod non est ab alio: per debitum uero quod ab alio est, secundum quem modum nihil prohibet intelligi eundem amorem esse gratuitum, ut est patris, debitum uero ut est filij. Idem est enim amor quo pater, & quo filius amat: sed hunc amorem filius a patre habet, pater uero a nullo.

AD NONVM dicendū, q̄ spiritus sanctus est tantum gratuitus amor, secundum q̄ amori gratuito contraponitur mercenarius amor, quo aliquid nō propter seipsum amatur: sed propter aliquē extrinsecū fructum. Secundum uero q̄ gratuitus amor dī, propter hoc q̄ ab alio sumit originem, non est contrariū spiritus sancti, quod sit gratuitus amor. Nā & ille amor quo per spiritum sanctum Deum diligimus, originem habet ex his, quae nobis a Deo sunt data: & sic nihil prohibet etiam amorem filij, qui ab alio habet quod amat spiritum sanctum esse.

AD X. dicendum, quod spiritus sanctus & a patre procedit in filium, & a filio in patrem: non quidem sicut in recipientem, sed sicut in obiectum amoris. Dicitur. n. spiritus sanctus a patre in filium procedere, in quantum est amor, quo pater amat filium: & similitudine potest dici, quod spiritus sanctus est a filio in patrem, in quantum est amor quo filius patre amat: potest autem intelligi q̄ procedat a patre in filium, in quantum filius a patre accipit uirtutē spiritus sancti spirandi: sed sic nō potest dici quod procedat a filio in patrem, cum a filio nihil accipiat pater.

AD XI. dicendum, q̄ hoc uerbum, Diligit, non solum dicit emissionem amoris, sed etiam quandā affectionem uel dispositionem secundum amorem. Ea uero quae in diuinis emissionem dicit, personaliter tantū accipi possunt, ut generare, spirare, & huiusmodi. Quae uero nō important emissionem, sed magis ad informationē eius pertinet de quo dicuntur, essentialiter in diuinis dicuntur, ut esse bonum, intelligentem, & huiusmodi. & inde est q̄ spiritus sanctus dicitur diligere, nō quasi amorem emittēs: sic enim conuenit tantum patri & filio, sed secundum quod diligere sumitur essentialiter in diuinis.

AD XII. dicendū, q̄ hoc regulariter in sacra scriptura inuenitur, q̄ id quod dicitur de patre, oportet quod de filio intelligatur, & quod dicit de ueroque uel altero corū, oportet intelligi de spiritus sancto, etiā si dictio exclusiua ponatur, praeter illa tantum quibus personae diuinae ab inuicem distinguuntur: sicut quod dicitur Ioan. 16. Haec est uita aeterna, ut cognoscāte solum Deum uerum, & quem misit

lib. 3. c. 3. & 11. c. 17. 18.

etiam ad...

lib. 3. c. 3.

lib. 3. c. 3.

Ati Iesum Christum. Non enim potest dici quod filio non conveniat esse Deum verum, quo ipse filius soli patri attribuit: quia cum pater & filius unus sint. licet non unus, oportet quod de patre dicitur, de filio quoque intelligi. Nec etiam negandum est (quia ibi de spiritu sancto mentio non habetur) in cognitione spiritus sancti, vitam aeternam non esse, cum sit una cognitio trium. Similiter autem non est subtrahenda spiritui sancto patris filijque cognitio, licet Mat. 11. dicatur, Nemo novit filium nisi pater, neque patrem quis novit nisi filius. unde cum hoc, quod est habere ex se spiritum sanctum procedentem, non pertineat ad rationem paternitatis & filiationis, quibus pater & filius distinguuntur, oportet, ut cum dicitur in Euangelio quod spiritus sanctus de patre procedit, in hoc ipso intelligatur quod procedat a filio.

Ad XIII. dicendum, quod doctrina catholice fidei sufficienter tradita fuit in simbolo niceno, unde sancti patres in sequentibus synodis non intererunt aliquid addere. sed pro insurgentes hereses, id quod implicito continebatur explicare studuerunt. unde in determinatione Calcedonensis synodi dicitur, Praesens nunc sancta, & magna atque vniuersalis synodus, per dicationem hanc ab initio inconcusam docens, definitur principaliter trecentorum .18. sanctorum patrum, qui in Nicea conuenerunt, fide manere * interabilem. & pro illos quidem qui aduersum spiritum sanctum pugnarunt, posteriori tempore a patribus apud Constantinopolim centum .50. congregatis, de substantia spiritus traditam doctrinam corroborat, quam illi omnibus nota fecerunt, non quasi quidem aliquid esset minus in precedentibus inferretes. sed de spiritu sancto intellectum eorum aduersus eos qui dominum eius respicere tentauerunt, scripturarum testimoniis declarantes & per hunc modum dicendum est, quod processio spiritus sancti a filio implicito in simbolo Constantino politano continetur, inquam cum dicitur tunc tibi quod procedit a patre: quia quod de patre intelligitur, oportet & de filio intelligi, cum in nullo differant, nisi quia hic est filius, & ille pater: sed propter insurgentes errores eorum qui spiritum a filio esse negabant, conueniens fuit ut in simbolo poneretur, non quasi aliquid additum: sed explicite interpretatum quod implicito continebatur. Sicut si insurgeret heresis quae negaret spiritum sanctum esse factorem caeli & terra, oporteret hoc explicite poni, cum in praedicto simbolo hoc non dicitur, nisi de patre. Sicut autem posterior synodus potestate habet interpretandi symbolum a priore simbolo conditum, ac ponendi aliqua ad eius explanationem, ut ex praedictis patet: ita et Romanus Pontifex hoc sua auctoritate potest, cuius auctoritate sola, synodus congregari potest, & a quo sententia synodi confirmatur, & ad ipsum a synodo appellatur. Quae omnia patet ex gestis Calcedonensis synodi. Nec est necessarium, quod ad eius expositionem faciendam vniuersale concilium congregetur, cum quandoque id fieri prohibeant bellorum dissidia, sicut in septima synodo legitur, quod Constantinus Augustus dixit, quod propter imminuentem bella vniuersaliter Episcopos congregare non potuit: sed tamen illi qui conuenerunt, quaedam dubia in fide exorta, sequentes sententiam Agathonis Papae, determinauerunt, scilicet quod in Christo sint duae voluntates, & duae actiones, & similiter Patres in Calcedonensi synodo congregati, secuti sunt sententiam Leonis Papae, qui determinauit Christum esse in duabus naturis post

incarnationem. Attendi tamen debet, quod ex determinatione principalium conciliorum hinc, quod spiritus sanctus procedit a filio. Suscepimus. n. Calcedonensis synodus, sicut in eius determinatione dicitur epistolas beati Cyrilli Alexandrinae ecclesiae praesulis synodice ad Nestorium, & ad alios per orientem. In quarum una sic legitur, Quoniam ad demonstrationem suae unitatis Christus vtebatur suo spiritu ad magnas operationes, glorificari se dicebat ab eo, velut si quis dicitur eorum qui secundum nos sunt, insita sibi fortitudine vel disciplina: vel de quolibet, quia glorificabitur. Sic. n. & est in subsistentia spiritus specialis, vel certe intelligitur per se, secundum quod spiritus est & non filius: sed tamen non est alienus ab eo. Spiritus. n. veritatis nominatur, & est spiritus veritatis, & profuit ab eodem denique & ex Deo patre. Nec obstat, quod dicitur profuit & non procedit, quia sicut ex praedictis patet, hoc uerbum procedit, est communissimum eorum quae ad originem spectant. Unde quicquid emittitur uel profuit, vel quocumque modo exoritur, ex hoc sequitur quod procedat. hinc est in determinatione quinti concilii Constantinopolitani, Sequitur per omnia sanctos patres & Doctores ecclesiae, Athanasium, Hilarium, Basilium, Gregorium Theologum, & Gregorium Nicenum, Ambrosium, Augustinum, Theophilum, Ioannem Constantino politanum, Gulielmum, Leonem, Proculum, & suscepimus quae de recta fide ad condemnationem haereticorum exposuerunt: patet autem quod a pluribus horum doctrina fidei traditum est, quod spiritus sanctus procedit a filio, a nullo vero eorum inuenitur esse negatum. unde non est contra concilia: sed eis conueniens, quod spiritus sanctus procedere dicatur a filio.

Ad XIII. dicendum, quod licet hoc huiusmodi tripliciter dicatur, tamen in diuinis hoc intelligi non potest, nisi secundum habitudinem originis. Cuius missionem uero sciendum est, quod in hoc oes Doctores continent, quod persona non mittitur nisi quod alio est, unde patri qui a nullo est, penitus non conuenit mitti: sed quantum ad personam a qua sic mittitur diuersa est Doctorum sententia. Athanasius autem quidam alij dicunt, quod nulla persona mittitur temporaliter, nisi ab illa a qua est aeternaliter: sicut filius mittitur temporaliter a patre, a quo ab aeterno processit: & secundum hoc infallibiliter concluditur, si spiritus sanctus a filio mittitur, quod aeternaliter ab eo existat. Quod uero dicitur filius a spiritu sancto mitti, intelligendum est de filio secundum humanam naturam, qui a spiritu sancto missus est ad praedicandum, unde significanter dicitur Iacobus Euangelizandum pauperibus misit me. & sic exponit Athanasius in libro de spiritu sancto: licet Hilarius non exponat, ut per spiritum intelligatur pater, sed quod ritus aeternaliter sumitur in diuinis. Augustinus uero quod persona procedens temporaliter mittitur aeternam, a qua aeternaliter non procedit. Nam eius missio diuinae personae intelligatur secundum quem effectum in creatura, quae est a tota trinitate persona nulla a tota trinitate mittitur, ut in missione non intelligatur auctoritas mittentis ad personam quae mittitur: sed causalitas ad effectum, secundum quem dicitur mitti persona. Non autem ex ratione probans spiritum sanctum a filio procedere per distinctionem ipsorum, per hoc quod proprietatibus distinguuntur: quia proprietates illae reuerae sunt, & distinguere non possunt, nisi ad inueniendum opponantur, sicut ex dictis patet.

In quatuor synodo generali, & est. 2. Constantino. 6. fol. 174. i nouis exc. par. tom. 2. Concil. hinc inor. impublium.

Loco par. quae citat.

In 6. syno. generali & est. 1. Constantino. in epist. Constantini illi praefixa fol. 899. i nouis exc. par. tom. 2. Concil. hinc inor. impublium.

